УТВЪРЖДАВАМ:……..……

/……..……/

Директор на

…….

УЧЕБНА ПРОГРАМА

НА УЧЕБНОТО СЪДЪРЖАНИЕ

ПО БЕЛ ЗА ИЗБИРАЕМИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ

(БЕЛ ИУЧ)

за I клас за

_____/_____

_____УЧЕБНА ГОДИНА

2 часа/седмично/32 учебни седмици

64 часа/годишно

Изготвили:

1. А клас: _____

/имена и подпис/

1. Б клас:_____

/имена и подпис/

1. В клас:_____

/имена и подпис/

1. Г клас: _____

/имена и подпис/

1. Д клас: _____

/имена и подпис/

1. Кратко представяне на учебната програма:

Учебната програма по български език и литература за избираемите учебни часове е изготвена в пълно съответствие с изискванията, заложени в учебната програма по български език и литература за общообразователна подготовка. Насочена е към затвърдяване и задълбочаване на знанията, уменията и отношенията, свързани с езиковите, литературните и комуникативноречевите компетентности на учениците.

Основни акценти и разпределение по етапи:

1. **Предбуквен етап (2 – 3 седмици):** развиване на звуковата култура, фината моторика и подготовка за писане.
2. **Буквен етап (до 25 седмици):** начално огрмотяване – паралелно овладяване на четенето и писането на печатните и ръкописните букви (главни и малки), разпределени в трите групи по честотен принцип:
   - *Първа група:* гласни (**а, е, о, и, ъ, у**) и сонорни съгласни (**н, р, л, м, й**), последвани от буква **я**;
   - *Втора група:* беззвучни/звучни съгласни по двойки (**т-д, с-з, к-г, п-б, ф-в, ш-ж**);
   - *Трета група:* букви **ч, х, ц, щ, ю, ь**.
3. **Следбуквен етап (не по-малко от 4 седмици):** усъвършенстване на езиковите, правописните и литературните умения, формиране на четивна грамотност и начални умения за създаване на текст.

2. Цели на учебната програма по БЕЛ ИУЧ:

Целите на обучение в избираемите часове са насочени към:

1. да се разширят в практически план знанията за езиковите и речевите единици;
2. да се задълбочат знанията на емпирично равнище за правоговорни, правописни и пунктуационни норми;
3. да се усъвършенстват уменията за четене, развиване на уменията за създаване на текст;
4. Да се да се усъвършенстват уменията на учениците да говорят и четат правилно и изразително;
5. да се усъвършенстват уменията на учениците да пишат грамотно и четливо;
6. да се задълбочат знанията за звукови промени, части на речта, видове изречения по цел на изказване;
7. да се разширят уменията за възприемане, осмисляне и интерпретация на определени литературни жанрове;
8. да се разширят уменията за ориентиране в комуникативната ситуация и за устно и писмено създаване на текст.

3. Очаквани резултати от обучението в края на класа:

Области на компетентност	**Знания, умения, отношения**
Езикови компетентности	• Прави проверка на правописа на гласни в неударена сричка, Разграничава звук и буква в думата. • Разпознава всички печатни и ръкописни букви от българската азбука.

	• Изписва графически правилно елементите и буквите и свързва правилно буквите в думите. • Владее техники за четене и писане с разбиране на думи, изречения и кратки текстове. • Пренася правилно части от думи на нов ред. • Разпознава гласни и съгласни звукове; дели думите на срички. • Разграничава езиковите единици *звук – сричка – дума – изречение – текст*. • Определя границите на изречението в текст и оформя графично началото (главна буква) и края (точка, въпросителен, удивителен знак). • Прилага правописни правила: писане на главна буква за собствени имена; употреба на *в/във*, *с/със*; правопис на *й, йо, ьо, я, ю, щ, дж, дз*
Комуникативноречеви компетентности	• Прилага речев етикет (поздрав, благодарност, молба, извинение). • Разграничава вербално и невербално общуване (мимики, жестове, поза). • Пише четливо и грамотно под диктовка и при препис. • Съчинява кратък писмен текст (3–4 изречения) по серия от картини. • Преразказва устно епизод/откъс от художествен повествователен текст. • Озаглавява текст.
Литературни компетентности	• Разпознава основни литературни/фолклорни жанрове: *приказка, разказ, стихотворение, гатанка*. • Разграничава стихотворна от нестихотворна реч • .Рецитира наизуст кратки стихотворения (напр. „Аз съм българче“). • Ориентира се в структурата и оформлението на детската книга (*корица, страница, илюстрация, заглавие, автор*). • Проявява интерес към четене на детски списания, енциклопедии и детски книжки.

4. Специфични методи и форми за оценяване на постиженията на учениците и самооценяването им по конкретните теми:

Постиженията на учениците се оценяват устно или писмено във всеки учебен час.

Оценката е качествена, формираща и е подкрепена от самооценката на ученика, реализирана по скала към всяка конкретна тема.

5. Междупредметни връзки на учебната програма по БЕЛ ИУЧ: математика, изобразително изкуство, родинознание, технологии и предприемачество, английски език.

Дейности за придобиване на ключови компетентности и междупредметни връзки:

- **Комуникация на български език:** звуково-буквен анализ, калиграфско писане, диктовки, съставяне на изречения, драматизации.
- **Математическа компетентност:** броене на звукове, букви, срички и думи; използване на геометрични схеми и модели.
- **Дигитална компетентност:** запознаване с виртуална клавиатура на кирилица, интерактивни езикови образователни игри.
- **Умения за учене:** четене с разбиране, задаване на въпроси по илюстрация/текст, работа по образец и самопроверка.
- **Социални и граждански компетентности:** работа по двойки и в малки групи, култура на изслушване и толерантност в диалога.
- **Културна осъзнатост и творческо изразяване:** драматизация на приказки, илюстриране на прочетени откъси, участие в училищни празници (напр. *Празник на буквите*)

6. Методически насоки:

Урокът по български език и литература в избираемите учебни часове се отличава със специфична структура. Целта му е насочена към обобщение и интегриране на знанията и компетентностите. Ето защо той се изгражда на основата на следните примерни компоненти:

- Актуализация на опорни знания и умения;
- Пренос на уменията в нов контекст;
- Самостоятелно решаване на задачи;
- Създаване на вътрешнопредметни връзки;
- Обобщение и интерпретация;
- Задаване на домашна работа (по преценка на учителя).

Учебното съдържание за избираемите учебни часове е представено в учебно помагало за избираеми учебни часове по български език и литература. Урочните единици са представени на разтвор, което гарантира плътност в урока. Учебното помагало съдържа допълнителни задачи и приложение, в което са включени примерни текстове за диктовка. Упражненията е добре да се използват диференцирано, според възможностите на учениците. По този начин се стимулира дейността на всяко дете и се мотивира към успешна учебна дейност.

Кратки методически насоки за преподаване по български език и литература в 1. клас

- **Практическа насоченост без теоретизиране:** Новите понятия (*звук, буква, сричка, дума, изречение, текст*) не се дефинират с научни правила, а се усвояват чрез практически опит, игри и примери.
- **Звуков аналитико-синтетичен метод:** Обучението преминава задължително по пътя от живата реч към звуковия анализ (разпознаване и моделиране) и обратно към синтеза (четене и писане на срички, думи и изречения).
- **Паралелност и синхрон:** Уроците за четене и уроците за писане вървят ръка за ръка, като се спазва кодифицираният образец за графично изписване на буквите.

Специфика по етапи на ограмотяване

1. Предбуквен етап:

- Акцент върху звуковата култура, артикулацията и разграничаването на гласни от съгласни звукове.
- Развитие на фината моторика и пространствената ориентация в тетрадката с тесни и широки редове.
- Работа със звукови и сричкови модели.

2. Буквен етап:

- Спазване на групирането на буквите: I група (гласни + сонорни + **я**), II група (двойки по звучност/беззвучност), III група (**ч, х, ц, щ, ю, ь**).

Важно: При буквите **я, ю, щ, ь** *не се изисква* от учениците да правят звуково-буквен модел на думата.

- Изграждане на техника на плавно сричково четене и постепенен преход към цялостно четене на кратки думи.

3. Следбуквен етап:

- Фокус върху **четенето с разбиране** и начални умения за отговаряне на въпроси по съдържанието на текста.
- Правописна грамотност: главна буква в собствени имена, правилна пунктуация (* . ? ! *), правила за *в/във*, *с/със* и пренасяне на срички.
- Речева изява: съставяне на 3–4 свързани изречения по серия картини и устен преразказ на епизод.

7. Методическа организация и оценяване

- **Оценяване:** Прилага се само качествена, насърчаваща и стимулираща оценка, без поставяне на количествени оценки.
- **Инструменти за обратна връзка:** Ежедневен преглед на тетрадките, кратки слухови диктовки, графични преписи, картотеки за четене и езикови игри.
- **Диференциация:** Прилагане на индивидуален подход към ученици с различен темп на ограмотяване или с различен майчин език.

8. Тематично разпределение по глобални теми:

2	**Т Е М А**	**Брой часове** (2 часа/седмично)
1.	**Начален преговор: Текст, изречения, дума и звук**	**8**
2.	**Входящо равнище**	**1**
3.	**Да научим буквите на гласните и на съгласните звукове**	**8**
4.	**Особени случаи с Щ, Я, Ю**	**2**
5.	**Думи с ЙО и ЬО**	**2**
6.	**Азбука. Азбучен ред**	**2**
7.	**Правопис на изречение**	**4**

8.	**Правопис на имена. Гласни и съгласни звукове**	**4**
9.	**Пренасяне на части от думата на нов ред**	**3**
10.	**Общуване. Вежливи думи. Думи с И и Й**	**6**
11.	**Думи с Я, Ю, Щ, ДЖ и ДЗ**	**4**
12.	**С или СЪС**	**4**
13.	**В или ВЪВ**	**4**
14.	**ЙО или ЬО**	**4**
15.	**Годишен преговор**	**7**
16.	**Годишна проверка на знанията – изходно равнище**	**1**
	Общо часове:	**64**